

Hallituksen esitys HE 47/2017 vp eduskunnalle laeiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Suomen Kuntaliitto oli 17.5.2017 kuultavana perustuslakivaliokunnassa otsikossa mainitusta valinnanvapauslainsäädäntöä koskevasta hallituksen esityksestä. Valiokunta pyysi Kuntaliittoa täydentämään kuulemisen yhteydessä valiokunnalle annettua Kuntaliiton muistiota sote- ja maakuntauudistuksen sekä valinnanvapauslainsäädännön täytäntöönpanon aikataulun osalta siten, että muistiossa kuvataan yleisellä tasolla toimenpiteet, jotka tulee suorittaa ennen vuoden 2019 alkua.

Lähtötilanne on, että uusi järjestelmä tulee voimaan vuonna 2019. Uudistusta koskevat hallituksen esitykset ovat pääosin Eduskunnan käsittelyssä ja osa uudistukseen liittyvistä hallituksen esityksistä annetaan eduskunnalle syksyllä 2017. Nyt eduskunnan käsittelyssä olevat lait tulevat voimaan todennäköisesti alkusyksystä 2017, minkä jälkeen maakuntien väliaikaishallinnot voivat järjestäytyä ja aloittaa uudistuksen täytäntöönpanoon liittyvät toimenpiteet. Maakuntavaalit järjestetään presidentinvaalien yhteydessä tammikuussa 2018. Tämän jälkeen maakuntien toimielimet järjestäytyvät ja ne voivat käyttää maakunnalle kuuluvaa päätösvaltaa ja väliaikaishallinnon toimikausi päättyy. Maakuntien liikelaitokset perustetaan.

Uudistuksen toimeenpanoa voidaan karkeasti kuvata seuraavasti:

1. Väliaikaishallinto asetetaan ja se järjestäytyy lakien tultua voimaan
2. Väliaikaishallinto käynnistää uudistuksen täytäntöönpanon valmistelun mm.
 - a. sairaanhoitopiirien, erityishuoltopiirien ja maakunnan liittojen *omaisuuden ja vastuiden* selvittäminen ja niiden siirtoon liittyvät toimenpiteet
 - b. irtaimen omaisuuden omistuksen ja toimitilojen hallinnan siirtoon kunnilta maakunnille liittyvät toimenpiteet
 - c. maakunnalle siirtyvien *sopimusten* selvittäminen ja sopimusten siirtoon liittyvät toimenpiteet
 - d. maakunnan omistukseen tulleen omaisuuden ja sopimusten edelleen siirto palvelukeskuksille
 - e. henkilöstön siirtoon liittyvät toimenpiteet
3. Maakunnan palvelustrategian ja palvelulupauksen valmistelu (mm. omien yhtiöiden asema ja merkitys palvelutuotannossa sekä maakunnan asiakassetelin käyttöönottoa koskevat linjaukset)
4. Maakunnan omistamien markkinoilla toimivien sote -keskusten ja suun terveydenhuollon yhtiöiden perustamiseen sekä asiakasetelillä annettavien palveluiden määrittelyyn ja valmisteluun liittyvät toimenpiteet, mm.
 - a. markkina- ja tarveanalyysit
 - b. yhtiöiden perustaminen
 - c. yhtiöiden pääomittaminen
 - d. henkilöstön siirrot yhtiöihin



5. Valinnanvapauspalveluita tuottavien yhtiöiden tukipalveluiden ja muiden tuotannontekijöiden hankkiminen, jos valinnanvapausyhtiöt eivät voi tukeutua maakunnan tarjoamiin palveluihin
6. Kaikkien julkisten ja yksityisten sote-palvelujen tuottajien rekisteröinti ja rekisteriviranomaisen ennakkotarkastukset
7. Valinnanvapauslain tarkoittaman henkilökohtaisen budjetin toimintaperiaatteiden ja laajuuden määrittely sekä asiakassetelin käyttöönottoperiaatteiden laadinta
8. Valinnanvapauspalveluja ja palveluntuottajia koskevien ehtojen (hyväksymiskriteerien) määrittely
9. Palveluntuottajille maksettavien korvausten määrittely
10. Lainsäädännön rajoissa tapahtuva maakunnan perimien asiakasmaksujen määrittely (uusi asiakasmaksulaki on valmisteilla ja sen on tarkoitus tulla voimaan 2019)
11. Maakunnan ja Kansaneläkelaitoksen sopimus tuottajille maksettavien korvausten maksutukseen liittyvistä toimintamalleista
12. Palvelusetelijärjestelmän lakkauttamiseen liittyen järjestelmän piirissä olevien asiakkaiden palveluiden suunnittelu
13. Maakunnan päätös liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvista sote-palveluista, joissa käytetään asiakasseteliä
14. Maakuntien päätökset valinnanvapauspalveluiden tuottajiksi hyväksymisestä
15. Valinnanvapauspalveluiden tuottajien ja maakuntien välisten sopimusten valmistelu ja sopiminen palveluiden tuottajille asetettavista ehdoista
16. 30.6.2018 mennessä maakunnan päätös sote-keskuksille ja suun hoidon yksiköille siirrettävistä palveluista sekä suun terveydenhuollon palvelun tuottajien korvauksista
17. Maakunnan tulee tiedottaa 1.11.2018 alkaen asukkaille valittavissa olevista suunhoidon yksiköistä ja valintamenettelystä
18. Tietoverkossa olevan luettelon ylläpitäminen suoran valinnan palvelun tuottajista sekä asiakassetelipalvelun tuottajista ja tiedottaminen valittavissa olevista palveluista
19. Palveluja, valinnanvapautta ja sen käyttämistä koskeva asiakkaiden ohjaus, neuvonta ja tuki valinnanvapauden käyttämiseen.
20. 30.9.2018 mennessä päätös sote-keskuksille 1.7.2019 lukien siirtyviä palveluita koskevista ehdoista ja korvauserusteista
21. Maakunnan tulee tiedottaa asukkaille sote-keskuksille siirtyvistä palveluista ja sote-keskuksista sekä valintamenettelystä vähintään 3 kuukautta ennen palveluiden tuotantovastuun siirtymistä
22. Maakunnan asukkaan on valittava sote-keskus viimeistään kuukausi ennen tuotantovastuun siirtymistä
23. Maakunnan asukkaiden tulee ilmoittautua suun hoidon yksikön asiakkaaksi viimeistään 30.11.2018 (aikaa 1 kuukausi)
24. Maakunnan tulee osoittaa sote-keskus ja suun hoidon yksikkö asukkaille, jotka eivät ole valintaa määräajassa tehneet (aikaa 1 kuukausi)
25. Maakunnan liikelaitoksen tekemä neuvonta ja ohjaus, asiakkaiden palvelutarpeen arviointi, ohjaus ja tuki palvelujen suunnittelussa otettaessa käyttöön henkilökohtainen budjetti 1.1.2019

Asiakkaan valinnanvapauden toteuttaminen yllä mainitussa kontekstissa edellyttää vaadittujen hallinnollisten muutosten huolellista suunnittelua ja toteutusta siten, että asiakkaiden sosiaali- ja terveyspalveluiden häiriötön saanti voidaan turvata myös muutoksen aikana. Uudistus edellyttää *riittävää tietopohjaa* valintojen suorittamiseksi ja *tietojärjestelmiä*, joiden varassa järjestelmä toimii.

Kuntaliiton käsityksen mukaan toimivan tietopohjan -ja järjestelmän rakentaminen ehdotetussa aikataulussa ei todennäköisesti tule onnistumaan. Maakunnan, maakunnan liikelaitoksen ja valinnanvapauspalveluita tuottavien yhtiöiden tietojärjestelmämuutosten toteuttaminen tulee ehdotetussa aikataulussa olemaan epätodennäköistä. Yleensä laajojen muutosten toteuttaminen tietojärjestelmiin, niiden testaaminen ja käyttöönotto vievät vähintään kaksi vuotta.

Kuntaliiton käsityksen mukaan uudistuksen toteuttaminen ehdotetussa aikataulussa vaarantaa palveluiden saannin voimaantulovaiheessa.

